

Research Paper

Identifying the Dimensions of Students' Development based on the Cognitive Model: a Qualitative Study (Case Study: Tehran University Students)

Hossein Azimi*¹ , Hamid Zare² , Ilya Monzavi³ , Saber Basti⁴

¹. Associate Professor, Management and Accounting Department, Faculty of Humanities, University of Zanjan, Zanjan, Iran.

². Associate Professor, Department of Management and Accounting, Farabi college, University of Tehran.

³. Graduated with a doctorate in management from Tehran University.

⁴. Graduated with a doctorate in management from Tehran University.

10.22080/SHRM.2023.4414

Received:

July 3, 2023

Accepted:

September 16, 2023

Available online:

October 16, 2023

Keywords:

Development, Cognitive, Students, University of Tehran, Qualitative Study

Abstract

The purpose of this research is to identify the dimensions of Tehran University students' cognitive development based on the cognitive model. This qualitative study, with an exploratory approach, seeks to answer this basic question: what are the dimensions and components of students' cognitive development based on the cognitive model in the form of a qualitative study at the level of Tehran University students? Therefore, after explaining the basic concepts and reviewing the theoretical foundations, related reports, and documents, a survey and interview guide was prepared. Then, after identifying 15 academic and executive experts at Tehran University, an in-depth interview was conducted, and following those concepts, the dimensions and components of cognitive development were extracted from the experts' point of view by using the thematic analysis strategy. By analyzing the themes, a total of 95 descriptive codes (basic themes) were extracted, from which 8 interpretive codes (organizing themes) were obtained, and finally, 2 interface codes (overarching themes) were obtained through the final analysis. The findings revealed that strengthening the sense of competence among students, improving the level of responsibility and authority of students, increasing the team-oriented level among students, creating mutual trust between students, using students' talents and problem-solving ability, helping students' living standards level, and increasing the level of social communication affect the cognitive development of Tehran University students.

Extended abstract

1. Introduction

Education in the higher education system has always been one of the most influential areas in the development of society. In the last decade, the world has changed its attitude towards the types

of education. Education, especially higher education, is considered one of the key features of social as well as economic progress and is associated with long-term improvement in economic performance (Moradi et al., 1400). Today, it is common to consider another correlational economic growth factor, such as

*Corresponding Author: Hossein Azimi

Address: Associate Professor, Management and Accounting Department, Faculty of Humanities, University of Zanjan, Zanjan, Iran

Email: h.azimi@znu.ac.ir

human capital, which largely depends on the trends and effectiveness of education. The reason for this attention is the understanding that the most important value and main capital of modern society is a person who is interested in acquiring knowledge and can search for new ideas and non-standard decisions. The theory and practice of psychology and education prove that extracting, structuring, and organizing knowledge along with developing skills to find solutions to problems by students is possible only as a result of their intensive cognitive activities (Richardson and Newmak, 2021). Common examples of cognitive activities include reasoning, thinking, understanding, listening, observing, etc. High-level cognitive activities usually include problem-solving, decision-making, and sense-making, which involve using and working with information (Mabini and Sarat, 2019). Cognitive sciences examine the human mind from a scientific perspective. The meaning of the mind is the sum of everything that is the manifestation of intelligence and consciousness. In general, questions such as how the mind works or how the brain creates intelligence are among the questions that are investigated in this branch of science. From the cognitive perspective, rather than emphasizing desires, needs, and motivation, attention is paid to how people acquire and interpret information and use it to solve problems. This approach is opposed to learning theories that consider the external environment as the main cause of behavior. Basically, the cognitive perspective pays more attention to thoughts and ways of solving current problems than to personal history. According to the experts, behavior change technology should change the thoughts and beliefs of the individual in addition to changing the obvious behavior (7). According to Frydenberg and Silverman (2012), the cognitive approach attributes the observed action (behavior) to inner knowledge and considers humans as information-processing and problem-solving beings. This view seeks to explain behavior by studying how a person pays attention to the available information, interprets it, and uses it. The cognitive approach examines the internal processes of the mind, such as problem-solving, memory, perception, cognition, language, and decision-making. Issues such as how and with what structure a human

understands, diagnoses, and solves a problem, how the mind understands the information received from the senses (such as vision or hearing), or how the human memory works and what its structure examines. In the current situation, in the conditions of the modernization of the higher education system and the increasing need for university graduates, students' cognitive activities are filled with new content. Universities should provide such an educational environment that allows students to master the skills of independent cognitive activity, encourage the development of individual creativity, and help improve the student's critical evaluation (Pobak et al., 2021). However, despite significant progress in the country's higher education system, the development of students' cognitive activities has not yet become a priority for many university professors, which, of course, reduces the chances of students' career success. Not all universities adequately develop the vital educational and social task of developing students' cognitive interests. The main focus remains on expanding the scope of learning content, which overloads students and hinders the development of independent creative thinking skills. According to university professors, the main factors preventing the development of students' cognitive activities are students' academic failure, poor development of independent work skills, and poor self-efficacy. Additionally, students have a weak material base due to the lack of educational skills and strategies. Based on the researchers' opinions, the problems and challenges in the students' cognitive field can be presented as follows: weakness in identifying environmental drivers in the field of students' cognitive development; weakness in presenting education policies from a cognitive perspective; weakness in determining the requirements needed at the decision-making levels in terms of improving the cognitive and perceptual level of students; and weakness in identifying the hindering and promoting factors in the cognitive development of students. In general, the main question and concern of the present researcher, which was conducted in the form of a case study, is to identify the factors affecting the cognitive development of students at Tehran University.

2. Research Methods

This qualitative study is a type of fundamental research and was conducted through a systematic literature review with a thematic analysis approach. Thematic analysis refers to "applying a repeatable and reliable method to obtain inferences from the interviews' text in relation to the situations or characteristics of its source." (Fardanesh, 1387). To analyze the content of this research, both the written sources and the content that was obtained after interviewing experts in the cognitive approach and higher education were examined. To select a statistical sample, the available and targeted sampling method was used in the form of snowballs, through which 15 people were selected. All these experts had the necessary criteria for selection, including a lot of experience, compatibility of the field with the subject, higher education, and deep familiarity with the field related to research. Results

By analyzing the theme, a total of 95 descriptive codes (basic themes) were extracted, from which 8 interpretive codes (organizing themes) were obtained, and finally, 2 interface codes (overarching themes) were extracted through the final analysis. Findings revealed that strengthening the sense of competence among students, improving students' level of responsibility and authority, increasing the team-oriented level among students, creating mutual trust between students, using students' talents and problem-solving ability, helping students' living standards level, and increasing the level of social communication have an effect on the cognitive development of Tehran University students.

3. Conclusion

The present qualitative study, which was conducted as a case study among Tehran University students, aimed to identify the dimensions of students' development based on the cognitive model. According to the findings of the interviews, strengthening the sense of competence among students, improving the level

of responsibility and authority of students, increasing the team-oriented level among students, creating mutual trust between students, using students' talents and ability to solve problems, helping students' living standards level, and increasing the level of social communication are effective in developing students' cognitive development.

Moreover, results show that the development of students' cognitive activities at Tehran University depends on the skills of acquiring educational knowledge. Therefore, students should be systematically trained to learn relevant subjects in universities. The teaching staff's task is to justify students in the process of mastering new skills and motivate them; because the joy of achieving good results stimulates students' cognitive activity. Students' personal achievements and academic progress along with their incentives help to increase willpower and strength in facing problems. Therefore, special conditions should be created in universities through which students develop characteristics such as perseverance, curiosity, perseverance in achieving goals, entrepreneurship and personal development skills, and self-actualization. Acknowledging the results of students' work and appreciating their performance motivate students, form high self-efficacy, and increase their ambition and will to learn. The development of cognitive activities that are necessary for the success of a person in acquiring more knowledge and necessary skills is needed in all forms of employment. The success of a person in acquiring more knowledge and necessary skills, as a result of the development of cognitive activities, is required for all forms of employment. As a productive personality trait that promotes learning how to be creative, cognitive activity is an integral part of human capital development. It creates a special ability to complete the innovative and complex tasks of business enterprises.

علمی

شناسایی ابعاد توسعه دانشجویان مبتنی بر الگوی شناختی: یک مطالعه کیفی (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه تهران)

حسین عظیمی^{*۱} (ID)، حمید زارع^۲ (ID)، ایلیا منزوی^۳ (ID)، صابر باستی^۴

۱. دانشیار گروه مدیریت و حسابداری، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران.
۲. دانشیار گروه مدیریت و حسابداری، پردیس فارابی دانشگاه تهران.
۳. دانش آموخته دکتری مدیریت دانشگاه تهران.
۴. دانش آموخته دکترای مدیریت دانشگاه تهران.

doi 10.22080/SHRM.2023.4414

چکیده

هدف از انجام این مقاله، شناسایی ابعاد توسعه‌شناختی دانشجویان مبتنی بر الگوی شناختی به صورت مطالعه کیفی در سطح دانشجویان دانشگاه تهران می‌باشد. این تحقیق بر اساس پیاز تحقیق از منظر هدف، کاربردی و گردآوری داده‌ها به صورت اکتشافی و از منظر نوع داده‌ها به صورت کیفی است که به دنبال پاسخ به این سؤال اساسی است که ابعاد و مؤلفه‌های توسعه شناختی دانشجویان مبتنی بر الگوی شناختی به صورت مطالعه کیفی در سطح دانشجویان دانشگاه تهران کدام‌اند؟ بنابراین پس از تبیین مفاهیم پایه و مرور مبانی نظری، گزارش‌ها و اسناد مرتبط، بررسی و راهنمای مصاحبه تهیه شد، سپس ضمن شناسایی هدفمند ۱۵ نفر از خبرگان دانشگاهی و اجرایی متخصص و مرتبط در دانشگاه تهران، مصاحبه عمیق انجام پذیرفت و در پی آن مفاهیم، ابعاد و مؤلفه‌های توسعه شناختی از دیدگاه خبرگان با بهره‌گیری از استراتژی تحلیل مضمون استخراج شد. با انجام تحلیل مضمون، در مجموع ۹۵ کد توصیفی (مضمون پایه) استخراج شد و از تحلیل آن‌ها ۸ کد تفسیری (مضمون سازمان‌دهنده) به دست آمد و در آخر نیز با بررسی نهایی ۲ کد رابطه‌ای (مضامین فراگیر) حاصل شد. بر اساس یافته‌های به‌دست‌آمده مشخص شد که تقویت احساس شایستگی در بین دانشجویان، ارتقای سطح مسؤلیت‌پذیری و قدرت اختیار دانشجویان، افزایش سطح تیم محور در بین دانشجویان، ایجاد اعتماد متقابل بین دانشجویان، به‌کارگیری استعدادهای دانشجویی، توانایی حل مسأله، کمک به سطح معیشت دانشجویان، افزایش سطح ارتباطات اجتماعی بر توسعه شناختی دانشجویان دانشگاه تهران مؤثر است.

تاریخ دریافت:

۱۲ تیر ۱۴۰۲

تاریخ پذیرش:

۲۵ شهریور ۱۴۰۲

تاریخ انتشار:

۲۴ مهر ۱۴۰۲

کلیدواژه‌ها:

توسعه، شناختی، دانشجویان، دانشگاه تهران، کیفی.

* نویسنده مسئول: حسین عظیمی

آدرس: دانشیار گروه مدیریت و حسابداری، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران

ایمیل: h.azimi@znu.ac.ir

۱ مقدمه

انگیزش تأکید شود، به این که افراد چگونه اطلاعات را کسب و تفسیر می‌کنند و آن‌ها را در حل مشکلات به کار می‌گیرند توجه می‌شود. این رویکرد در مقابل نظریه‌های یادگیری قرار می‌گیرد که محیط بیرونی را علت اساسی رفتار به شمار می‌آورند. اصولاً دیدگاه شناختی به افکار و شیوه‌های حل مسئله کنونی بیش از تاریخچه شخصی توجه نشان می‌دهد. به اعتقاد صاحب‌نظران، تکنولوژی تغییر رفتار باید علاوه بر تغییر رفتار آشکار به تغییر اندیشه‌ها و اعتقادات فرد نیز بپردازد. به اعتقاد **فریدنبرگ و سیلورمن^۱ (۲۰۱۴)** رویکرد شناختی، عمل مشاهده شده (رفتار) را به شناخت درون نسبت می‌دهد و انسان را موجود پردازش‌کننده اطلاعات و مسأله‌گشا تلقی می‌کند.

تمرکز اصلی همچنان بر گسترش دامنه محتوای یادگیری است که دانشجویان را بیش از حد بارگذاری می‌کند و مانع از توسعه مهارت‌های تفکر خلاق مستقل می‌شود. عوامل اصلی بازدارنده رشد فعالیت‌های شناختی دانشجویان، از نظر اساتید دانشگاه، افت تحصیلی دانشجویان همراه با رشد ضعیف مهارت‌های کار به صورت مستقل و خودکارآمدی ضعیف است؛ همچنین دانشجویان، به دلیل فقدان مهارت‌ها و راهبردهای آموزشی، پایه مادی ضعیفی دارند. بر اساس جمع‌بندی و بررسی میدانی صورت گرفته با توجه به حضور محققین این مقاله در حوزه دانشگاهی، می‌توان به صورت کلی، مسائل و چالش‌های موجود در حوزه شناختی دانشجویان را به صورت زیر مطرح نمود:

- ضعف در شناسایی پیشران‌های محیطی در عرصه توسعه شناختی دانشجویان که منجر به بروز تبعات اجتماعی و فرهنگی در بین دانشجویان به عنوان جامعه مورد مطالعه می‌شود؛

- ضعف در ارائه سیاست‌های آموزش و پرورش با نگاه شناختی که ناهم‌سویی و از هم گسستگی راهبردی را در حوزه دانشگاهی در راستای هدایت و راهبری دانشجویان به وجود می‌آورد؛

- ضعف در تعیین الزامات مورد نیاز در سطوح تصمیم‌گیری در امر ارتقای سطح شناختی و ادراکی دانشجویان که منجر به تغییر در رویکردهای مدیران به دلیل عدم ثبات مدیریتی می‌شود؛

- ضعف در شناسایی عوامل بازدارنده و پیش‌برنده در راستای توسعه شناختی دانشجویان که منجر به عدم شناخت عوامل در راستای سیاست‌گذاری مشخص در حوزه آموزش و پرورش دانشجویان می‌شود.

به طور کلی سؤال و دغدغه اصلی محقق عبارت است از این که چه عوامل در توسعه شناختی دانشجویان به صورت مطالعه موردی در دانشگاه تهران مؤثر است؟

بدون تردید، انسان محور توسعه است و نقش آموزش و پرورش و آموزش عالی در تربیت و توسعه منابع انسانی کاردان بی‌رقیب است (Naghdi et al., 2023). نقش دانشگاه‌ها در توسعه اقتصادی و اجتماعی در سال‌های اخیر، موضوع بحث محققان و سیاست‌گذاران آموزش عالی بوده (Mozafari et al., 2023) و دانشگاه‌ها یکی از مهمترین مراکز پرورش سرمایه انسانی به شمار می‌روند (Malekiniya et al., 2014). امروزه، در نظر گرفتن یک عامل رشد اقتصادی همبستگی دیگر مانند سرمایه انسانی رایج است که تا حد زیادی به روندها و کارایی آموزش بستگی دارد.

دلیل این توجه، درک این موضوع است که منابع انسانی مهمترین قابلیت در کسب مزیت رقابتی و همچنین عمده‌ترین دارایی نامشهود هر کشور قلمداد می‌شود و باید سرمایه انسانی را پایه و اساس بهبود کیفیت و بهره‌وری کلیه فرایندهای توسعه دانست (Besharati et al., 2018). دانشگاه‌ها باید برای توسعه انعطاف‌پذیر و نوآورانه در یادگیری و تدریس، برنامه‌ریزی‌های لازم را به عمل آورند (Naghdi et al., 2023).

بدون تردید، دانشگاه در هزاره سوم نقش‌آفرین اصلی تحولات و کانون اصلی تربیت نیروی انسانی متخصص و آموزش دیده خواهد بود که با برخورداری از ایده‌ها و اندیشه‌های نو هر لحظه در شریان‌های حیاتی جامعه نیروی نوینی را تزریق می‌کند. غلبه بر پیچیدگی‌های روزافزون محیطی مستلزم خلق راهبردهای نوین در نظام آموزش عالی برای توسعه سرمایه انسانی است. اینکه چگونه استعدادهاي انسانی از طریق آموزش تجهیز و به کار گرفته می‌شوند، موضوعات مهم در آینده‌شناسی هر کشور محسوب می‌شود (Kheirandish et al., 2016).

مهم و باارزش‌ترین سرمایه جامعه مدرن، افراد علاقمند به دانش اندروزی می‌باشد و قادر به جستجوی ایده‌های نوآورانه و جدید است. تئوری و عمل روان‌شناسی و تربیت بیان می‌کند که استخراج، ساختاردهی و سازمان‌دهی دانش همراه با توسعه مهارت‌های یافتن راه‌حل برای مشکلات توسط دانشجویان تنها در نتیجه فعالیت‌های شناختی فشرده آن‌ها امکان‌پذیر است

نمونه‌های رایج فعالیت‌های شناختی عبارت‌اند از استدلال، تفکر، درک، شنیدن، مشاهده و غیره. فعالیت‌های شناختی سطح بالا معمولاً شامل محاسباتی، اندام‌گیری، حل مسئله، تصمیم‌گیری و حس‌سازی و تجسم و شکل است که شامل استفاده و کار با اطلاعات است (Khonsari & Faramarzi, 2023).

علوم شناختی ذهن انسان را از منظر علمی بررسی می‌کنند. منظور از ذهن مجموع هر آن چیزی است که نمودهای هوشمندی و آگاهی هستند. به طور کلی پرسش‌هایی مانند این که ذهن چگونه کار می‌کند یا مغز چگونه هوشمندی را ایجاد می‌کند، از جمله پرسش‌هایی هستند که در این شاخه علمی بررسی می‌شوند. در دیدگاه شناختی بیش از آن که بر امیال، نیازها و

¹ Fredenburg & Silverman

۲ مبانی نظری و پیشینه پژوهش

۲.۱ علوم شناختی

تئوری شناختی یا به طور بسیار دقیق، تئوری محاسباتی مغز، یک نوع خاصی از کارکردگرایی را بازنمایی می‌کند که در آن فرآیندهای شناختی (در انسان، حیوانات و رایانه‌ها) ممکن است در قالب پردازش اطلاعات توصیف شوند. کل رفتار در یک قالب قاعده‌مند درک می‌شود (اجرا شده در برنامه‌ها). واحدهای اطلاعاتی شکل بازنمایی‌های ذهنی را در بردارند. تئوری محاسباتی مغز، انسان را به عنوان پردازشگر اطلاعات باز تعریف می‌کند، از این طریق آن‌ها راهی برای محققان باز می‌گشاید که به صورت دقیق فرآیندهای ذهنی را با استفاده از ابزارهای علم و فناوری رایانه مطالعه کنند و آن‌ها را قادر می‌سازد که ساخت فکر را قابل مشاهده سازند و در معرض آزمایش‌های مختلف قرار دهند. همچنین مشخصه علوم شناختی این است که تئوری‌ها و مدل‌ها درباره شناخت انسانی ممکن است در رایانه‌ها آزمون شوند و برعکس. علاوه بر این پیشرفت‌های جدید در علم رایانه الهام‌بخش مدل‌های جدیدی از شناخت انسانی بودند. قسمت اعظم زبان فنی استفاده شده در نظریه شناختی، از نظریه اطلاعات و فناوری رایانه اخذ شده است. بخش مهمی از این نظریه، دوگانگی بین نرم‌افزار و سخت‌افزار است و نرم‌افزار ممکن است روی انواع متفاوت سخت‌افزار (مغز یا رایانه‌ها) اجرا شود. همچنین روش نوین استفاده از هوش مصنوعی، در آموزش و یادگیری یکی از اهداف مهم هوش مصنوعی، ارائه راهنمایی در یادگیری یا حمایت از دانش آموزان بر اساس وضعیت یادگیری، ترجیحات و یا ویژگی‌های شخصی آن‌ها است (Hwang, 2014).

۲.۲ توسعه از طریق الگوی شناختی

مبدأ فکری و ظهور علوم شناختی به عنوان یک حوزه مطالعاتی به اواسط دهه ۱۹۵۰ برمی‌گردد. ظهور آن مصادف با زمانی بود که محققان مختلف نظریاتی درباره ذهن ارائه می‌دادند که بر بازنمایی و روال‌های محاسباتی مبتنی بود (Tonkenejad & Davari, 2009). علوم شناختی یک حوزه مطالعاتی بین رشته‌ای است که به مطالعه ذهن و هوش می‌پردازد و شامل علوم فلسفه، روان‌شناسی، هوش مصنوعی، علم اعصاب، زبان‌شناسی و انسان‌شناسی است. واژه «شناختی» در این اصطلاح به معنی هر گونه ساختار یا عملیات ذهنی است که می‌توان آن را مورد مطالعه قرار داد (Keshavarzi et al., 2017).

مکاتب اولیه روان‌شناسی علمی نیز بیشتر بر بررسی جریان‌های درونی ذهن از طریق خودکامی یا درون‌نگری متمرکز بودند. دانشمندان این مکاتب، پس از ارائه آموزش‌های لازم برای آزمودنی‌ها، از آن‌ها می‌خواستند که جریان‌های درونی ذهن خود را به دقت گزارش کنند تا بدین ترتیب سیر و الگوی جریان‌ات مزبور را ترسیم و تشریح نمایند. پس از چند دهه، مکتب رفتارگرایی ظهور کرد و بر روان‌شناسی تجربی مسلط شد، دیدگاهی که عملاً وجود ذهن را نادیده می‌گرفت. این مکتب به تبیین و پیش‌بینی کارکرد رفتار انسان با استفاده از روش‌شناسی تجربی و اثبات‌گرایانه اعتقاد داشت. از دیدگاه رفتارشناسان از جمله جی. بی واتسون^۱، روان‌شناسی باید خود را به بررسی ارتباط بین محرک بیرونی و پاسخ‌های رفتاری قابل مشاهده یک موجود زنده محدود کند. بدین ترتیب بحث و بررسی در مورد سازوکارهای درونی ذهن عملاً برای چند دهه، مسکوت ماند (Monzavi et al., 2022). از حدود سال ۱۹۵۶، دورنمای فکری مربوط به مطالعه ذهن به صورت چشمگیری تغییر یافت و دانش مربوط به ذهن دچار تحولی شگرف شد. در این سال‌ها دانشمندان حوزه‌های مختلفی چون علم اعصاب، زبان‌شناسی، روان‌شناسی، هوش مصنوعی و فلسفه متوجه شدند که همگی سرگرم حل مسائل مشترکی در مورد کارکرد ذهن هستند و رهیافت‌های متفاوت آن‌ها در جهت حل این مسائل می‌تواند مکمل یکدیگر باشند. این اندیشمندان معتقد بودند که می‌توان با استفاده از روش‌های غیرمستقیم، به بررسی و تحقیق درباره فرآیندهای ناپیدای ذهن پرداخت و محدودکردن روان‌شناسی به بررسی رفتارهای قابل مشاهده، آن طور که رفتارگرایان معتقد بودند، عملی نادرست است. در واقع نگاه این متفکران به ذهن، مبتنی بر بررسی بازنمودهای ذهنی و نحوه پردازش آن‌ها بود. طی آن سال‌ها مطالعات جرج میلر نشان داد که توانایی فکر انسان با حافظه کوتاهمدت محدود شده است و لئون فستینگر اثر خود را درباره ناهماهنگی شناختی در سال ۱۹۵۶ منتشر کرد.

۳ پیشینه تحقیق

در جدول (۱)، خلاصه تحقیقات مرتبط با موضوع در عرصه داخلی و خارجی ارائه شده است:

جدول شماره یک- خلاصه تحقیقات داخلی و خارجی

ردیف	عنوان تحقیق	محقق و سال	روش تحقیق	نتایج تحقیق
۱	تدوین مدل نظام آموزشی مبتنی بر رویکرد شناختی در مراکز پیش دبستانی	Fathi et al (2022)	روش آمیخته	آموزش شناختی، ویژگی‌های روان‌شناختی، مشاوره تحصیلی شناختی، سبک رهبری و مدیریت، محتوای آموزش شناختی، فضا و تجهیزات آموزشی و در نهایت روش‌های آموزش با رویکرد شناختی؛ تحت عنوان مؤلفه‌های نظام آموزشی مبتنی

1 J.B Watson

بر رویکرد شناختی در مراکز پیش‌دبستانی مورد تأیید قرار گرفت. آزمون‌های برازش مدل، نشان از اعتبار مدل داشت.				
سازگاری اجتماعی و تاب‌آوری تحصیلی با توسعه شناختی - رفتاری ارتباط معناداری دارد.	معدلات ساختاری	Mahmoudi Ashkeftaki et al (2021)	اثر بخشی آموزش گروهی مهارت‌های اجتماعی و ارتباطی با رویکرد شناختی-رفتاری بر سازگاری اجتماعی و تاب‌آوری تحصیلی دانشجویان دختر شاهد و اینترگر	۲
طبقات شناختی شامل بار شناختی درونی، بار شناختی بیرونی و بار شناختی مطلوب است.	تحلیل کیفی	Velayati et al (2018)	طراحی الگوی آموزشی مبتنی بر نظریه بار شناختی بر اساس تحلیل محتوای کیفی و اعتباریابی درونی و بیرونی	۳
تأثیرگذاری رویکردهای شناختی در علوم رفتاری	توسعه مفهومی	Majidi (2017)	تحلیل و نقد جایگاه و کاربرد رویکردهای شناختی در علوم اطلاعات	۴
نتایج نشان داد که یادگیری شناختی از طریق توسعه پایدار سازمانی می‌تواند زمینه‌ساز بهبود تدریجی در سازمان شود.	آزمون همبستگی	Torrey et al (2019)	بررسی ارزیابی تأثیر عوامل یادگیری شناختی بر توسعه پایدار سازمانی	۵

۴ روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش، از نوع پژوهش‌های بنیادی به روش کیفی بوده و شیوه انجام آن، مرور نظام‌مند ادبیات با رویکرد تحلیل مضمون است. تحلیل مضمون یعنی "به‌کارگیری روشی تکرارپذیر و معتبر برای کسب استنباط‌هایی از متن مصاحبه‌ها در رابطه با موقعیت‌ها یا ویژگی‌های منبع آن" تحلیل مضمون رویکرد تجربی، روش‌مند و کنترل‌شده محتواها با استفاده از قواعد تحلیل محتوا و مراحل الگوهای آن بدون کمی‌سازی عجولانه است (Fardanesh et al., 2008). برای تحلیل مضمون در این پژوهش هم منابع مکتوب و هم محتوایی که پس از مصاحبه با متخصصان رویکرد شناختی و آموزش عالی به دست آمد، مورد بررسی قرار گرفت. جامعه آماری پژوهش شامل خبرگان فعال در حوزه مدیریت آموزشی و توسعه شناختی در زمینه برنامه‌ریزی درسی و حوزه روان‌شناختی آموزشی در دانشگاه تهران است. برای انتخاب نمونه آماری از روش نمونه‌گیری در دسترس و هدفمند به صورت گلوله برفی به تعداد ۱۵ نفر بهره گرفته شد. این خبرگان همگی حائز معیارهای لازم برای انتخاب، از جمله تجربه زیاد، تناسب رشته با موضوع، تحصیلات عالی و آشنایی عمیق به حوزه مربوط به تحقیق در دانشگاه تهران می‌باشد؛ ویژگی‌های جمعیت‌شناختی این نمونه آماری به این شرح است که ۱۵ نفر دارای تحصیلات دکتری، ۵ نفر دارای رشته تحصیلی مدیریت آموزشی، ۶ نفر دارای رشته تحصیلی روان‌شناسی آموزشی و ۴ نفر دارای رشته تحصیلی برنامه‌ریزی آموزشی بودند و همچنین تمامی افراد دارای سابقه بالای ۱۵ سال در حوزه آموزشی در دانشگاه تهران بودند.

۵ یافته‌های پژوهش

در ابتدا برای شناسایی پدیده مورد بررسی، با جست‌وجو بر اساس کلیدواژه توسعه شناختی در بین دانشجویان، منابع موجود در این مورد شناسایی و جمع‌آوری گردید. متون به‌دست‌آمده در زمینه این که پژوهشگران عوامل مؤثر بر توسعه شناختی در بین دانشجویان را چه چیز دانسته‌اند، مورد بررسی و غربال قرار گرفته‌اند. در نهایت استنباط گردید که متون جمع‌آوری شده، تعریف دقیق و جامعی از پدیده مورد بررسی و پیشامدها و مدیریت پدیده مورد نظر ارائه نکرده‌اند و هر کدام تنها بر جنبه‌هایی متفاوت از دلایل توسعه شناختی دانشجویان تمرکز کرده‌اند. برای درک بهتر و جامع عوامل تأثیرگذار بر توسعه شناختی که هدف از آن شناسایی ایده‌های اولیه و عمیق برای توسعه شناختی در پژوهش‌های آتی است، جهت اکتشاف داده‌ها از ابزار مصاحبه نیمه ساختاریافته از روش تحلیل مضمون استفاده شد. محقق قبل از انجام مصاحبه به شکل حضوری و تلفنی در مورد امکان و زمان انجام مصاحبه با خبرگان هماهنگی لازم را به عمل آورد و در ابتدای شروع هر مصاحبه، مفهوم پدیده شناختی و هدف از انجام پژوهش و این که نتایج پژوهش فقط در جهات مقاصد پژوهشی استفاده می‌گردد و هویت و نام آن‌ها در صورت تمایل محرمانه خواهند بود، صحبت نمود. با توجه به سؤال پژوهش، پرسشی مطرح گردید و در نهایت با توجه به ماهیت نیمه ساختاریافته پژوهش و داده‌های حاصل از ادبیات پژوهشی، جهت روشن شدن پاسخ‌های ارائه شده، سؤالات دیگری پیرو پاسخ‌های مصاحبه‌شوندگان مطرح گردید. در خاتمه هر مصاحبه از خبرگان درخواست شد که در صورتی که مطلب دیگری برای روشن شدن پاسخ به سؤال پژوهشی دارند، ارائه کنند. به نظر شما مهم‌ترین عوامل مؤثر بر توسعه شناختی دانشجویان چیست؟ در این راستا با توجه به داده‌های حاصل از مرور

نموده است تا بدین وسیله بررسی مجدد مصاحبه‌ها امکان‌پذیر گردد.

ج- قابلیت انتقال‌پذیری: به حالتی اطلاق می‌شود که در آن نتایج یک مطالعه کیفی می‌تواند به محیط متفاوت دیگری و برای افراد متفاوت به کار رود. در این پژوهش جهت افزایش قابلیت انتقال‌پذیری نیز محقق درصدد بوده است که با بازنگری مکرر جزئیات و استفاده از نظرات صاحب‌نظران، پژوهش را انجام داد و تحلیل نماید که یافته‌های حاصل از پژوهش در اکثر صنایع خدماتی و مشابه قابلیت کاربرد و استفاده را داشته باشد.

مراحل تجزیه و تحلیل داده‌ها با روش تحلیل مضمون

تحلیل مضمون روشی ساده و کارآمد در پژوهش‌های کیفی است. تحلیل مضمون روشی برای تعیین تحلیل و بیان الگوهای موجود در درون داده‌هاست. این روش داده‌ها را سازمان‌دهی و در قالب جزئیات توصیف می‌نماید اما می‌توان از این فراتر رفته و جنبه‌های مختلف موضوع را نیز تفسیر کرد. تجزیه و تحلیل مضمون، یکی از رایج‌ترین شکل‌های تجزیه و تحلیل برای بررسی و ضبط تمام مضامین درون داده‌های کیفی است. تحلیل مضمون ویژگی‌های تکراری و متمایزی در متن است که از نظر پژوهشگران نشان‌دهنده درک و تجربه خاصی در رابطه با سوالات پژوهش است. فراگرد تحلیل مضمون زمانی آغاز می‌گردد که تحلیلگر الگوهای معنایی و موضوعاتی را که جذابیت بالقوه دارند، مورد نظر قرار می‌دهد. این تحلیل شامل یک رفت و برگشت مستمر بین مجموعه داده‌ها و مجموعه کدگذاری‌ها و تحلیل داده‌هایی است که به وجود آمده اند. **براون و کلارک^۱ (۲۰۰۶)** پیشنهاد می‌کنند که تحلیل مضمون از جمله روش‌های کیفی است که می‌بایست آموخته شود، زیرا مهارت اصلی را ارائه می‌دهد که برای انجام بسیاری از انواع روش‌های تجزیه و تحلیل مفید خواهد بود. در ادامه به مراحل انجام‌شده در تحقیق حاضر از منظر تحلیل مضمون پرداخته می‌شود:

۱، ۵ مرحله اول: آشنایی با داده‌ها

نخستین مرحله در تجزیه و تحلیل داده‌های خام حاصل از مصاحبه شخصی، بحث گروهی متمرکز مشاهده یا دیگر روش‌های جمع‌آوری داده‌های کیفی است که در یک برگه، یادداشت برداری و ضبط می‌شوند. در این مرحله محقق قبل از رفتن به مرحله بعد با کلیه داده‌های حاصل از مصاحبه و هر داده‌ای که ممکن است استفاده شود، آشنا می‌شود. در این مرحله یادداشت‌برداری و برداشت‌های اولیه، مفید و حائز اهمیت است.

۲، ۵ مرحله دوم: ایجاد کدهای اولیه

در این مرحله محقق به روشی سیستماتیک و بامعنی اقدام به سازمان‌دهی داده‌های کیفی می‌نماید. کدگذاری تعداد زیادی از داده‌ها را به بخش‌های بامعنا و بامفهوم کاهش می‌دهد. این کار به صورت دستی و هم با روش برنامه‌های نرم‌افزاری قابل انجام است.

سوابق و استفاده از مصاحبه نیمه ساختاریافته به مصاحبه‌شوندگان فرصت داده شد تا دیدگاه‌های خود را آزادانه بیان کنند. بعد از انجام هر مصاحبه، متن مصاحبه‌ها با دقت فراوان پیاده‌سازی شد. جهت تجزیه و تحلیل مصاحبه‌ها، تمام ایده‌های مستقل در قالب مفاهیم و مضمون‌های فرعی شناسایی گردید و سپس به هر کدام یک کد اختصاص داده شد. برای هر یک از مصاحبه‌های انجام‌شده، این کار انجام شد. سپس بر اساس مضامین شناسایی شده، دسته‌بندی‌های جامع‌تری انجام شد و در نهایت منجر به شناسایی مضامین اصلی توسعه شناختی دانشجویان گردید.

پایایی و روایی پژوهش

جهت بررسی و اطمینان از پایایی و روایی در پژوهش‌های کیفی از روش‌های خاص و مخصوص رویکرد کیفی استفاده می‌گردد. پایایی پژوهش، به سازگاری یافته‌های پژوهش اطلاق می‌شود. در این پژوهش، برای بررسی پایایی پژوهش، از پایایی باز آزمون استفاده شد و برای اطمینان از قابلیت اعتماد یافته‌های پژوهش، پروتکل مصاحبه شامل شیوه شروع مصاحبه، ورود به بحث و سیر پرسش‌ها در طول مصاحبه‌ها راهنمای پژوهشگر در مصاحبه بود تا پراکنده‌گویی و نوسان زیاد در مصاحبه اتفاق نیفتد. جهت آزمون صحت و دقت علمی در تحقیقات کیفی، معمولاً از چهار معیار قابلیت اعتبار، قابلیت اطمینان، تأثیرپذیری و همچنین انتقال‌پذیری استفاده گردید که به شرح ذیل است:

الف- قابلیت اعتبار (باورپذیری): بدین منظور جهت افزایش سطح اعتبار در این پژوهش، فرآیند انجام مصاحبه تا رسیدن به حد اشباع نظری ادامه پیدا کرد. بدین منظور متن تالیپ‌شده حاصل از داده‌های کیفی، تعدادی از مصاحبه‌های کدبندی شده به برخی از مصاحبه‌شوندگان عودت داده شد تا با بازنگری و ارائه تجارب و نظرات آن‌ها قابلیت اعتبار پژوهش تعیین گردید.

ب- قابلیت اطمینان: جهت سنجش پایایی یا قابلیت اطمینان مصاحبه با روش توافق دو کدگذار، از دو محقق درخواست شد تا سه مصاحبه را به همراه محقق کدگذاری نمایند. در این رابطه درصد توافق موضوعی به عنوان شاخص پایایی تحلیل استفاده می‌شود. با توجه به محاسبات به‌دست‌آمده پایایی بین دو کدگذار برای مصاحبه‌های انجام‌شده طبق فرمول هولستی $0/86$ است و با توجه به این که پایایی بیشتر از $0/7$ است قابلیت اعتماد کدگذاری‌ها (فرض توافق بین محقق و کدگذار دوم) مورد تأیید واقع می‌شود.

پ- قابلیت تأییدپذیری: تا چه حد سایر افرادی که پژوهش یا نتایج را بررسی می‌کنند، یافته‌های پژوهشگر را تأیید می‌کنند. جهت افزایش قابلیت پژوهش، محقق اکثر مصاحبه‌های انجام‌گرفته را ضبط و همچنین همه مصاحبه‌ها و بحث‌های صورت گرفته در حین مصاحبه را به دقت یادداشت‌برداری

¹ Braun & Clarke

جدول شماره دو- نمونه‌ای از متن و کدهای اولیه استخراج شده مصاحبه

مصاحبه‌شوندگان	استخراج کدهای اولیه	کد مصاحبه	ردیف
E1,E5,E6,E10	استفاده از یادگیری مبتنی بر مسأله سازمان‌دهی فعالیت‌های شناختی دانشجویان	استفاده از یادگیری مبتنی بر مسأله و کار مستقل به عنوان روشی مهم برای سازمان‌دهی فعالیت‌های شناختی دانشجویان واجد است. یادگیری مبتنی بر مسأله، مبنای رشد شناختی است؛ در کنار این، توجه به این نکته مهم است که کار مستقل شکلی از اجرای یادگیری مبتنی بر مسأله است.	۱
E2,E4,E13,E14,E15	محیط برانگیزاننده و تشویق‌کننده	محیط نقش کلیدی در تأثیرگذاری بر رشد شناختی افراد دارد. برای اطمینان از رشد شناختی مناسب در دانشجویان، یک محیط برانگیزاننده و تشویق‌کننده ضروری است. هوش افراد زمانی افزایش می‌یابد که با محیطی تشویق‌کننده و مثبت احاطه شود.	۲
E3,E12,E15	در معرض تجربیات یادگیری اولیه	محیط خانه دانشجویان و فراگیران می‌تواند بر رشد شناختی آن‌ها تأثیر بگذارد؛ اگر دانشجو در معرض تجربیات یادگیری اولیه قرار گیرد، عملکرد فکری او تسریع می‌شود و بنابراین، می‌تواند رشد شناختی نسبتاً سریع‌تری داشته باشد.	۳
E6,E9,E10,E11,E14	وضعیت اجتماعی سلامت اقتصادی	وضعیت اجتماعی-اقتصادی به وضعیت اجتماعی و سلامت اقتصادی یک فرد اشاره دارد. کودکی که به یک پیشینه اجتماعی-اقتصادی خوب تعلق دارد، احتمالاً نسبت به کسی که از یک پس‌زمینه اجتماعی-اقتصادی ضعیف است، پیشرفت تحصیلی بهتری کسب می‌کند.	۴
E6,E10,E11,E14,E15	وراثت به انتقال ویژگی‌های جسمی، عاطفی، شناختی و غیره از والدین به فرزندان اشاره دارد. وراثت مسؤول تعیین زمانی است که حواس شناختی دانشجویان برای رشد مهارت‌های شناختی آماده و بالغ است.	وراثت به انتقال ویژگی‌های جسمی، عاطفی، شناختی و غیره از والدین به فرزندان اشاره دارد. وراثت مسؤول تعیین زمانی است که حواس شناختی دانشجویان برای رشد مهارت‌های شناختی آماده و بالغ است.	۵
E1,E5,E6,E10	تجربیات دانشجویان در دنیای فیزیکی	تجربیهایی که دانشجویان در دنیای فیزیکی و واقعی مشاهده می‌کنند، تأثیر زیادی بر رشد شناختی آن‌ها دارد.	۶
E2,E4,E13,E14,E15	محیط یادگیری	دانشجویی که از سنین پایین به او فرصت‌های یادگیری داده می‌شود، می‌تواند زودتر به نقاط عطف برسد.	۷
E3,E12,E15	رژیم غذایی مغذی و متعادل	تغذیه نقش مهمی در رشد شناختی دارد. یک رژیم غذایی مغذی و متعادل برای اطمینان از رشد مناسب مهارت‌های شناختی دانشجویان مورد نیاز است.	۸
E6,E9,E10,E11,E14	تعلق به خانواده محیط خانوادگی مثبت ارتقای سطح عاطفی	خانواده اولین گروه از افرادی است که دانشجویان در معرض آن قرار می‌گیرند. نوع محیطی که دانشجویان در هنگام حضور در کنار خانواده در معرض آن قرار می‌گیرند، بر رشد او تأثیر می‌گذارد؛ زیرا آن‌ها احساسات مربوط به این تجربیات را احساس می‌کنند. دانشجویی که به خانواده‌ای تعلق دارد که در آن آزار، خشونت و مواردی از این قبیل شایع است، احتمال بیشتری دارد که احساسات منفی را تجربه کند. از این رو، داشتن یک محیط خانوادگی مثبت برای رشد عاطفی بسیار مهم است.	۹
E6,E10,E11,E14,E15	تعامل دانشجویان با دیگران احساسات مثبت-گرا	پس از خانواده، محل‌های آموزشی مکانی است که افراد در آن با دیگران ارتباط برقرار می‌کنند. از این رو، نوع تعامل دانشجویان با دیگران نیز بر این که آیا آن‌ها احساسات مثبت یا احساسات منفی را تجربه می‌کنند، تأثیر می‌گذارد. از این رو مدرسه باید مسؤول رشد عاطفی مثبت دانشجویان باشد.	۱۰
E1,E5,E6,E10	تجربیات دوران کودکی دانشجویان	تجربیهایی که دانشجویان در دوران کودکی با آن‌ها روبه‌رو می‌شوند نیز می‌تواند بر رشد عاطفی آن‌ها تأثیر بگذارد. داشتن منبع دل‌بستگی اولیه، آن‌ها را قادر می‌سازد تا احساسات اعتماد و امنیت را ایجاد کنند.	۱۱
E2,E4,E13,E14,E15	احساس خودکفایتی	وقتی افراد توانمند می‌شوند، احساس خودکفایتی می‌کنند یعنی احساس می‌کنند توانایی و مهارت لازم را برای انجام موفقیت‌آمیز یک کار دارند. چنین احساسی	۱۲

		تعیین می‌کند آیا افراد برای انجام دادن کاری دشوار خواهند کوشید و پشتکار خواهند داشت یا خیر.	
E3,E12,E15	احساس معنادار بودن	افراد توانمند احساس معنادار بودن می‌کنند. آن‌ها هدف یا فعالیتی را که به آن اشتغال دارند، ارزشمند می‌دانند. آرمان‌ها و استانداردهایشان با کاری که انجام می‌دهند سازگار است. افراد توانمند در مورد کاری که انجام می‌دهند دقت می‌کنند و به آن باور دارند و به دلیل انجام آن احساس هویت می‌کنند.	۱۳

۵،۵ مرحله پنجم: تعریف و نام گذاری مضامین (مضامین اصلی)

در مرحله پنجم از تحلیل مضمون، محقق مضامین اصلی را که برای تحلیل ارائه کرده، تعریف نموده و مورد بازبینی مجدد قرار می‌دهد. سپس داده‌های داخل آن را تحلیل می‌نماید تا ماهیت آن چیزی که یک مضمون در مورد آن بحث می‌کند، مشخص شود که هر مضمون اصلی کدام جنبه از داده‌ها را در خود دارد. به عبارتی در این مرحله پالایش نهایی صورت می‌گیرد و ماهیت آن چه در هر موضوع مورد بحث است، شناسایی می‌شود. مضامین چه می‌گویند؟ چگونه آن‌ها با موضوع اصلی ارتباط برقرار می‌کنند؟ چگونه موضوعات با یکدیگر ارتباط دارند؟ در این مرحله پژوهشگر آنچه دریافت می‌کند، یک موضوع کلی است که ریشه در مضامین دارد. در مرحله پنجم پژوهشگران پس از رفت و برگشت‌های مکرر در میان مضامین فرعی به ۱۰ مضمون اصلی دست یافتند. در جدول (۲) به مضامین فرعی که مضامین اصلی از آن‌ها استخراج شده است، اشاره می‌شود.

۵،۳ مرحله سوم: جستجوی مضامین (کدهای گزینشی)

در مرحله سوم از فرآیند تحلیل مضمون، کدهای اولیه به دست آمده از مرحله قبل در قالب کدهای گزینشی دسته‌بندی می‌شوند. تطبیق دادن کدها به مضامین بالقوه و جمع‌آوری همه داده‌های مرتبط با هر یک از مضامین بالقوه. در این مرحله پژوهشگران کدهای غیرمرتبط، ناقص و تکراری را حذف کردند و سر انجام کدها توسط محقق پالایش شد.

۵،۴ مرحله چهارم: بازنگری مضامین (شکل گیری مضامین فرعی)

در این مرحله محقق مجموعه‌ای از مضامین را ایجاد کرده و آن‌ها را مورد بازبینی قرار می‌دهد. این مرحله شامل دو مرحله بازبینی و تصفیه و شکل‌دهی به مضامین فرعی است که در این مرحله مضامین فرعی نهایی شدند.

جدول شماره سه- مضامین فرعی و جریان شکل‌دهی به مضامین اصلی

ردیف	مضامین فرعی	مضامین اصلی	هسته مرکزی
۱	اهمیت احساس درونی دانشجویان	تقویت احساس شایستگی در بین دانشجویان	توسعه شناختی از منظر فردی
	ضعف عاطفی دانشجویی		
	رفع مشکلات احساسی و تمایلات دانشجویان توجه به ارتقای سطح شایستگی دانشجویان ایجاد حس شایستگی دانشجویان		
۲	تفویض مسؤلیت‌های دانشجویی	ارتقای سطح مسؤلیت‌پذیری و قدرت اختیار دانشجویان	توسعه شناختی از منظر سازمانی
	جمع‌سپاری در تصمیم‌گیری		
	هم‌اندیشی دانشجویان در تصمیمات دانشگاهی کاهش تمرکزگرایی در تصمیمات دانشگاهی داشتن حق تصمیم‌گیری در مورد روند تحصیلی حق انتخاب داشتن در انجام اقدامات دانشگاهی		
۳	تأثیرگذاری دانشجویان	افزایش سطح تیم محور در بین دانشجویان	توسعه شناختی از منظر سازمانی
	افزایش سطح مشارکت دانشجویی ایجاد ساختارهای ارگانیک بر پایه تیم محوری		
۴	برگزاری گردهمایی‌های دانشجویی	ایجاد اعتماد متقابل بین دانشجویان	توسعه شناختی از منظر سازمانی
	تقویت سطح عواطف دانشجویی گفتمان‌سازی و فرهنگ‌سازی		
۵	شکوفانمودن استعدادها	بهرمندی از توانایی‌ها و شایستگی دانشجویان ایجاد احساس شایستگی در بین دانشجویان افزایش سطح تسلط و مهارت دانشجویی	توسعه شناختی از منظر سازمانی
	بهرمندی از توانایی‌ها و شایستگی دانشجویان ایجاد احساس شایستگی در بین دانشجویان افزایش سطح تسلط و مهارت دانشجویی		
۶	اطمینان از توانایی دانشجویان در حل مسائل درسی و دانشگاهی	توانایی حل مسأله	توسعه شناختی از منظر سازمانی

	کمک به سطح معیشت دانشجویان	افزایش سطح خلاقیت دانشجویان	۷
		کمک به افزایش حل مسأله	
		کمک به اندیشه‌ورزی دانشجویی	
	افزایش سطح ارتباطات اجتماعی	رفع مشکلات معیشتی دانشجویان	۸
		توانمندسازی دانشجویان از لحاظ مالی	
		کمک به تأهل دانشجویی	
		افزایش کار گروهی	
		تحکیم ارتباط بین مدیران، اساتید و دانشجویان	
		تقویت سطح ارتباط اساتید با والدین دانشجویان	

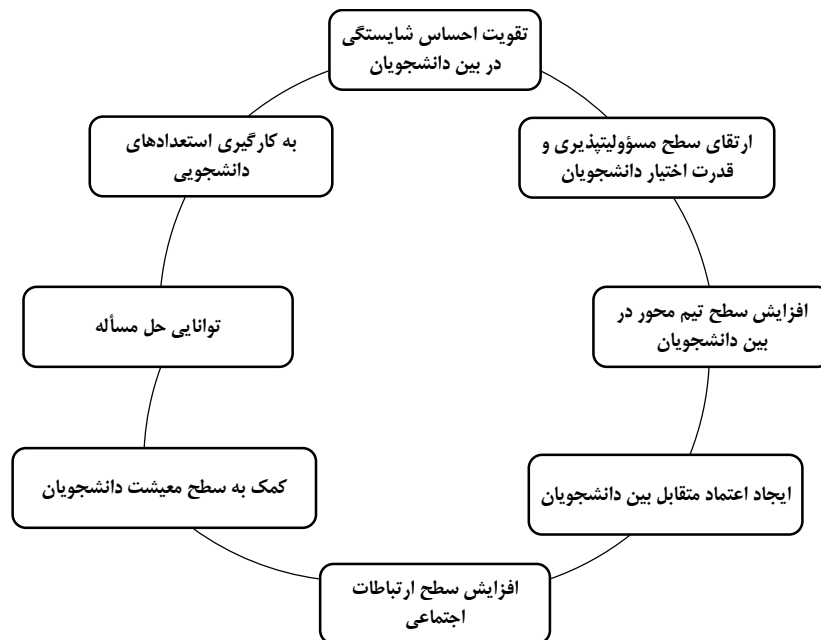
و بررسی دقیق قرار گرفت و تمام کدهایی که به نظر می‌رسید به شکلی با موضوع پژوهش ارتباط دارند، استخراج شد. پس از انجام مرحله جست‌وجوی مضامین و شکل‌گیری مضامین فرعی، در نهایت ۸ مضمون اصلی استخراج گردید. شکل (۱) نشان‌دهنده مضامین اصلی حاصل از مصاحبه‌های عمیق با خبرگان در دانشگاه تهران است که عوامل اصلی و مهم تأثیرگذار بر توسعه شناختی دانشجویان را به روش تحلیل مضمون نشان می‌دهد.

۶ مرحله ششم: تهیه و تدوین گزارش

معمولاً نقطه پایایی هر نوع پژوهش، مقاله ژورنالی، پایان‌نامه یا ارائه نوعی گزارش است. در مرحله ششم محقق، مجموعه ای از مضامین اصلی منطبق با ساختارهای زمینه‌ای تحقیق در اختیار دارد که شامل تحلیل پایانی و نگارش گزارش است.

یافته‌های پژوهش

پس از اتمام مصاحبه‌های عمیق و نیمه ساختاریافته با اساتید و مدیران در دانشگاه تهران، تک تک مصاحبه‌ها مورد بازبینی

مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته از مدیران و اساتید دانشگاه تهران نشان می‌دهد که یکی از مهم‌ترین عواملی که منتج به اختلالات شناختی در بین دانشجویان می‌شود و می‌تواند نقش مؤثری در توسعه این روند داشته باشد، کمک به تقویت و ارتقای احساس شایستگی است و تا زمانی که دانشجویان

تقویت احساس شایستگی در بین دانشجویان: مضامین فرعی شامل اهمیت احساس درونی دانشجویان، ضعف عاطفی دانشجویی، رفع مشکلات احساسی و تمایلات دانشجویان، رفع مشکلات احساسی و تمایلات دانشجویان، توجه به ارتقای سطح شایستگی دانشجویان و ایجاد حس شایستگی دانشجویان منتج شده است. تحلیل داده‌های حاصل از

تغذیه مناسب و دسترسی به مواد غذایی با کیفیت مطلوب، کسب درآمد و وام و تسهیلات مالی و تحقیقاتی می‌تواند معاش دانشجویان را ارتقا دهد.

- **افزایش سطح ارتباطات اجتماعی:** مضامین فرعی شامل افزایش کار گروهی، تحکیم ارتباط بین مدیران، اساتید و دانشجویان و تقویت سطح ارتباط اساتید با والدین دانشجویان می‌باشد. بر اساس مصاحبه‌های صورت‌گرفته، برای داشتن ارتباطات اجتماعی متناسب و رو به جلو در بین دانشجویان نیاز است که دانشجویان توانایی ایجاد ارتباط با یکدیگر را به‌خوبی بلد باشند. داشتن روابط اجتماعی سطح بالا باعث رشد زندگی شخصی و تحصیلی و شغلی دانشجویان می‌شود. این مهارت در واقع می‌تواند موجب رشد فکری و شخصیتی دانشجویان شود که در مجموع باعث ایجاد رشد مهارت‌های شخصیتی می‌شود.

- **افزایش سطح تیم محور در بین دانشجویان:** مضامین شامل تأثیرگذاری دانشجویان، افزایش سطح مشارکت دانشجویی و ایجاد ساختارهای ارگانیک بر پایه تیم محوری می‌باشد. بر اساس مصاحبه صورت‌گرفته برخی از خبرگان جهت توسعه تیمی محوری به عنوان یکی از راهکارهای توسعه شناختی، مطرح کردند که برگزاری اردوهای دانشجویی، گفت‌وگوهای نسبت به امتیازات تیم محوری و کار گروهی از طریق خبگان و اساتید، طرح‌ریزی واحدهای درسی مبتنی بر مشارکت گروهی، می‌تواند تأثیرگذار باشد.

۷ بحث و نتیجه‌گیری

توسعه فعالیت‌های شناختی دانش‌آموزان در دانشگاه تهران بر مهارت‌های کسب دانش آموزشی بستگی دارد؛ بنابراین، دانش‌آموزان باید به‌طور نظام‌مند برای یادگیری موضوعات مرتبط در دانشگاه‌ها آموزش داده شوند؛ وظیفه کادر آموزشی توجیه سازی دانشجویان در فرآیند تسلط بر شایستگی‌های جدید و همچنین ایجاد انگیزه است، زیرا لذت دستیابی به نتایج خوب باعث تحریک فعالیت شناختی آن‌ها می‌شود. دستاوردهای شخصی دانشجویان، پیشرفت در تحصیل به همراه مشوق‌های دانشجویان به تشویق اراده و قدرت در مواجهه با مشکلات کمک می‌کند؛ بنابراین در دانشگاه‌ها شرایط خاصی بایستی ایجاد شود که در آن دانشجویان ویژگی‌هایی مانند پشتکار، کنجکاو، پشتکار در دستیابی به اهداف، کارآفرینی و مهارت‌های توسعه شخصی و خودشکوفایی را توسعه دهند. شناخت نتایج کار دانشجویان و قدرانی از عملکرد او باعث ایجاد انگیزه در بین دانشجویان، شکل‌گیری خودکارآمدی بالا، اراده برای یادگیری و افزایش جاه‌طلبی آن‌ها شد. توسعه فعالیت‌های شناختی که برای موفقیت فرد در کسب بیشتر دانش و مهارت‌های لازم ضروری است، مورد نیاز همه اشکال اشتغال است. موفقیت فرد در کسب بیشتر دانش و مهارت‌های لازم، در نتیجه رشد فعالیت‌های شناختی، مورد نیاز همه اشکال

حس کنند دارای قابلیت‌های شایستگی مناسبی هستند، می‌توان به توسعه شناختی آنان امیدوار بود.

- **ارتقای سطح مسؤلیت‌پذیری و قدرت اختیار دانشجویان:** مضامین فرعی شامل تفویض مسؤلیت‌های دانشجویی، جمع‌سپاری در تصمیم‌گیری، هم‌اندیشی دانشجویان در تصمیمات دانشگاهی، کاهش تمرکزگرایی در تصمیمات دانشگاهی، داشتن حق تصمیم‌گیری در مورد روند تحصیلی و حق انتخاب داشتن در انجام اقدامات دانشگاهی می‌باشد. بر اساس مصاحبه‌های صورت گرفته با خبرگان، یکی از مهم‌ترین عواملی که بر سطح شناختی دانشجویان تأثیرگذار است افزایش سطح مسؤلیت‌پذیری و زمینه‌سازی و ایجاد تمهیدات سازمانی به منظور جمع‌سپاری و مشارکت دادن دانشجویان در تصمیمات سازمانی و دانشگاهی می‌باشد. هرچه در تصمیمات دانشگاهی، دانشجویان مشارکت داشته باشند و خود را در این تصمیمات سهیم بدانند، به همان میزان سطح شناختی آنان تقویت می‌شود.

- **ایجاد اعتماد متقابل بین دانشجویان:** مضامین فرعی شامل برگزاری گردهمایی‌های دانشجویی، تقویت سطح عواطف دانشجویی و گفت‌وگوهای فرهنگی-سازمی‌باشد. مصاحبه‌های صورت‌گرفته نشان داده شد که ارتباطات باز برای ایجاد اعتماد عنصری حیاتی محسوب می‌شوند. برای این که افراد همراه باشند، باید صداقت را برجسته و اهداف و استراتژی‌های دانشگاهی شود. برای تعیین اهداف تیم، دانشجویان بر بایستی در گردهمایی‌ها شرکت کنند و نسبت به اهداف تحصیلی توجیه شوند.

- **توانایی حل مسأله:** مضامین شامل اطمینان از توانایی دانشجویان در حل مسائل درسی و دانشگاهی، افزایش سطح خلاقیت دانشجویان، کمک به افزایش حل مسأله و کمک به اندیشه‌ورزی دانشجویی می‌باشد. حل مسأله صورت می‌گیرد که نوع یاددهی در دانشگاه، یاددهی خلاقانه باشد. در دانشگاه استاد خودش را تکثیر نکند، بلکه انسان‌های توانمندی تربیت کند که قدرت حل مسأله داشته باشند. دانشگاهی که می‌خواهد در این زمینه نقش‌آفرینی کند، باید کارآمدی و قدرت حل مسأله را آموزش دهد.

- **کمک به سطح معیشت دانشجویان:** مضامین شامل رفع مشکلات معیشتی دانشجویان، توانمندسازی دانشجویان از لحاظ مالی و کمک به تأهل دانشجویی می‌باشد. سطوح پایین امکانات مادی و بی‌توجهی به ابعاد گوناگون کیفیت زندگی دانشجویان می‌تواند منجر به کاهش روحیه و انگیزه دانشجویان شود و در نهایت افزایش مهاجرت را در بر داشته باشد. سلامت و بهداشت روانی، میزان برخورداری از امکانات بهداشتی و بهره‌مندی از سلامت جسمی و

به یافته‌های به‌دست‌آمده، پیشنهاد‌های تحقیق به شرح ذیل ارائه می‌شود:

- مدیران و اساتید دانشگاه‌ها با برنامه‌ریزی و استفاده از سبک‌های مهارتی نوین، تغییر را به عنوان فرصت از طریق ارائه ایده‌ها و خلاقیت‌های جدید ایجاد نمایند.

- کاهش سلسله مراتب سازمانی در دانشگاه و از میان رفتن مرزها، روابط بیشتر بر مبنای مشارکت و ایجاد وحدت رویه شکل گیرد و اطاعت سهم کمتری در این ساختار تشکیلاتی داشته باشد.

- ایجاد انگیزه و سازوکارهای تشویقی به منظور اصلاح مقررات و محدودیت‌های دست و پاگیر در راستای ارتباط بین صنعت و دانشگاه به منظور توسعه خلاقیت کاربردی.

- در آیین‌نامه‌های ارتقای دانشجویان، برنامه صریحی برای تشویق آن‌ها وجود داشته باشد و همچنین روش‌هایی مانند اعتبار ویژه و سایر روش‌های حمایتی مانند واگذاری مالکیت فکری نتیجه تحقیقات اساتید به خودشان، می‌توان ایشان را به بالندگی با محوریت کار آفرینی تشویق نمود.

- جهت توانمندسازی و توسعه مهارت‌های مدیران و اساتید و دانشجویان، استفاده از اصول و راهبردهای مدیریت کلاس با محوریت کار آفرینی غفلت نشود.

- با توجه به شرایط منحصر به فرد دانشگاه تهران، شرایطی مهیا شود که موازی با مدیران؛ کارکنان علاوه بر بهره‌گیری از تجربه و مهارت‌های کسب‌شده موجود، به متبلور نمودن خلاقیت و کشف شایستگی بپردازند و پس از نیازسنجی آموزشی؛ دوره‌های مورد نیاز با هدف ترغیب به نوآوری و پرورش ایده‌های خلاقانه دانشجویان برگزار شود.

- با توجه به ساختار دانشگاه تهران آموزش و کسب دانش و مهارت‌های نوین روز و پرورش ایده‌های خلاقانه و استعدادیابی با تأکید بر تغییر در رفتار و نگرش سنتی مدیران و اساتید توسط برنامه‌ریزان مورد توجه قرار گیرد.

اشتغال است؛ به عنوان یک ویژگی شخصیتی مولد که یادگیری نحوه خلاق بودن را ترویج می‌کند، فعالیت شناختی بخشی جدایی‌ناپذیر از توسعه سرمایه انسانی است. این توانایی خاصی را برای تکمیل وظایف نوآورانه و پیچیده شرکت‌های تجاری ایجاد می‌کند. مقاله حاضر با هدف شناسایی ابعاد توسعه دانشجویان مبتنی بر الگوی شناختی: یک مطالعه کیفی به صورت مطالعه موردی در بین دانشجویان دانشگاه تهران انجام شد. با توجه به وضعیت موجود و عارضه‌های شناسایی شده بر اساس مصاحبه‌های صورت گرفته در الگوی مفهومی پیشنهادی تحقیق که مشتمل بر تقویت احساس شایستگی در بین دانشجویان، ارتقای سطح مسؤلیت‌پذیری و قدرت اختیار دانشجویان، افزایش سطح تیم محور در بین دانشجویان، ایجاد اعتماد متقابل بین دانشجویان، به‌کارگیری استعداد‌های دانشجویی، توانایی حل مسأله، کمک به سطح معیشت دانشجویان، افزایش سطح ارتباطات اجتماعی می‌باشد. مقایسه نتایج تحقیق با سایر تحقیقات مشابه نشان می‌دهد که در تحقیق **فتحی و همکاران (۲۰۲۲)** بیان کردند که آموزش شناختی، ویژگی‌های روان‌شناختی، مشاوره تحصیلی شناختی، سبک رهبری و مدیریت، محتوای آموزش شناختی، فضا و تجهیزات آموزشی، و در نهایت روش‌های آموزش با رویکرد شناختی؛ تحت عنوان مؤلفه‌های نظام آموزشی مبتنی بر رویکرد شناختی در مراکز پیش‌دبستانی بر توسعه شناختی دانش‌آموزان تأثیر دارد که با نتایج تحقیق حاضر در بخش تقویت احساس شایستگی در بین دانشجویان همسو می‌باشد همچنین در تحقیق **محمودی و همکاران (۲۰۲۱)** بیان شد که سازگاری اجتماعی و تاب‌آوری تحصیلی با توسعه شناختی - رفتاری ارتباط معناداری دارد که در تحقیق حاضر، اثرگذاری متغیرها روی یکدیگر مورد بحث و بررسی قرار نگرفت؛ لذا با تحقیق مذکور غیرهمسو است، **یان^۱ و همکاران (۲۰۲۱)** بیان کردند که پشتیبانی سازمانی ادراک‌شده از خلاقیت می‌تواند نیاز فرد به شناخت را در هنگام خلاقیت فردی تکمیل کند که با نتایج تحقیق حاضر در بخش به‌کارگیری استعداد‌های دانشجویی همسو می‌باشد.

با توجه به نتایج ارائه‌شده در ادامه به ارائه پیشنهاد‌های تحقیق به تفکیک ابعاد شناسایی شده پرداخته می‌شود. با توجه

¹ Yan

منابع

- Besharati, F., Moradi, M.A., & Akbari, M. (2018). Impact of human capital on innovation: A comparative study of developing and developed countries. *Journal of the Marco and Strategic Policies*, 6(22), 23-46. (In Persian)
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp0630a>
- Fardanesh, H. (2008). A Classification of Constructivist Instructional Design Models based on Learning and Teaching Approaches. *Research in Clinical Psychology and Counseling*, 09(2). doi: 10.22067/ijap.v9i2.6827 . (In Persian)
- Fathi, R., Hosseini, S. R., & Oladian, M. (2022). Developing a model of educational system based on cognitive approach in preschool centers. *Educational Leadership & administration*, 15(4), 149-164. (In Persian)
- Fredenburg, H. A., & Silverman, M. J. (2014). Effects of cognitive-behavioral music therapy on fatigue in patients in a blood and marrow transplantation unit: A mixed-method pilot study. *The Arts in Psychotherapy*, 41(5), 433-444. <https://doi.org/10.1016/j.aip.2014.09.002>
- Hwang, G. J. (2014). Definition, framework and research issues of smart learning environments-a context-aware ubiquitous learning perspective. *Smart Learning Environments*, 1, 1-14. doi: <https://doi.org/10.1186/s40561-014-0004-5>.
- Keshavarzi, M., Yarmohamedian, H., & Naderi, M. A. (2017). Curriculum content based on the future development of research in Iran's higher education, *Journal of Higher Education Curriculum Studies*, 8(16), 119-138. (In Persian)
- Kheirandish, M., Dolati, H., & Ghomi, S. (2016). Human capital development strategies in higher education. *Journal of Teaching in Marine Sciences*, 3(5), 67-78. (In Persian)
- Khonsari, F., & Faramarzi, S. (2023). Developing a Conceptual Model of Mathematical Learning and Cognitive Activities to Improve Learning in Students with Mathematic Learning Disability: A Qualitative Study. *Journal of Learning Disabilities*, 12(4), 35-19. doi: 10.22098/jld.2023.13388.2108 (In Persian)
- Mahmoudi Ashkeftaki, F., Ghazanfari, A., & Solati, S. K. (2021). Effectiveness of communication and social skills training with a cognitive-behavioral approach on social adaptation and academic resilience of Shahid and Ishargar female students of Shahrekord state universities. *Quarterly Journal of Cognitive Analytical Psychology*, 12(45), 165-176. (In Persian)
- Majidi, A. (2017). Analysis and criticism of the status and application of cognitive approaches In information sciences. *Sciences and Techniques of Information Management*, 2(4), 21-56. doi: 10.22091/stim.2017.836 (In Persian)
- Malekiniya, E., Bazargan, A., Vaezi, M., & Ahamadian, M. (2014). Identification and prioritization of sustainable university's factors. *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education*, 20(3), 1-26. (In Persian)
- Monzavi, I., Sharifi, M., & Amin, F. (2022). Presentation of the employee development model based on the cognitive approach in cultural creative industries (case study: Broadcasting Organization of the Islamic Republic of Iran). *Human Resource Education and Development*, 9(35), 1-22. (In Persian)
- Mozafari, S., Abolghasemi, M., & Sharifirad, G. (2023). Providing a Model for the Development and Implementation of Entrepreneurship in Islamic Azad

- University. *The Journal of Productivity Management*, 17(66), 199-167. doi: 10.30495/qjopm.2022.1954779.3335 (In Persian)
- Naghdi, M., Shahtalebi, B., & Nadi, M. (2023). Identifying the components of education and human capital development in the transition from the traditional university to the future university by mixed method. *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education*, 26(1), 51-75. (In Persian)
- Tonkenejad, M., & Davari, A. (2009). Development of human resources with the sociological approach of the organization. *Human resource management research*, 3(1), 51-80. (In Persian)
- Torrey, P., Vogelsberger, M., Marinacci, F., Pakmor, R., Springel, V., Nelson, D., ... & Hernquist, L. (2019). The evolution of the mass-metallicity relation and its scatter in IllustrisTNG. *Monthly Notices of the Royal Astronomical Society*, 484(4), 5587-5607.
- Velayati, A., Nili Ahmadabadi, M. R., Zarei Zawarki, E; Sharifi Daramdi, P., & Saadipour, E. (2018). Designing instructional model based on cognitive load theory based on qualitative content analysis and internal and external validity. *Educational Psychology*, 14(49), 1-27. doi: 10.22054/jep.2019.9326.1360 (In Persian)
- Yan, J., Tsinopoulos, C., & Xiong, Y. (2021). Unpacking the Impact of Innovation Ambidexterity on Export Performance: Microfoundations and Infra structure Investment. *International Business Review*, 30(1), 101766.